

Ἰπὸ τὸν τίτλον *Mediterranea* ἐξεδόθη ἐπ' ἐσχάτων ὑπὸ τοῦ Γερμανοῦ Ρουδόλφου Kleinpaul χάριεν συγγραμμάτων, περιέχον εἰκόνας περιγραφικὰς τοῦ βίου καὶ τῶν τόπων κατὰ τὰς ἀκτὰς τῆς Μεσογείου. Ἡ Ἰταλία καὶ ἡ Ἑλλάς σταματώσιν ἰδίως τὰ βλέμματα καὶ τὸν κάλαμον τοῦ περιηγητοῦ, ὅστις περιγράφει πολλά πράγματα, περὶ ὧν ἀλλήλοισι ἀδιαφοροῦσιν οἱ περιηγηταί. μετὰ πολλῆς παρατηρητικότητος καὶ χάριτος λόγου. Ἐκ τοῦ βιβλίου τούτου, ἐξ ὧ ἀλλοτε καὶ ἄλλα κεφάλαια θὰ δημοσιεύσωμεν, ἀποσπῶμεν σήμερον τὴν περιγραφὴν τοῦ Φρενοκομείου τῆς Κερκύρας.

ΤΟ ΦΡΕΝΟΚΟΜΕΙΟΝ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Κατὰ τοὺς ἀρχαίους χρόνους τὴν Κέρκυραν ἐξέλεγον ὡς τόπον διαμονῆς ὅσοι, ὡς ἡ Ἀγριππῖνα, ἤθελον νὰ ἐπαναφέρωσι τὴν εἰρήνην εἰς τὴν ὑπὸ ἀμυθῆτου ταραχῆς δικασλευμένην καρδίαν. Ὁ Ἀριστοτέλης αὐτῶι ἀπέτισεν ἐξόριστος τὰς παραπλανήσεις πάθους, ὅπερ δὲν ἰσχύει πάντοτε νὰ καταπαλαίση ἡ φιλοσοφία. Ἀλέξανδρος ὁ μέγας ἐπεσεύχματο τὴν νῆσον κατὰ τὰ νεαρά αὐτοῦ ἔτη, ὅτε εἶχεν ἐκδιωχθῆ ὑπὸ τοῦ Φιλίππου. Οἱ Κερκυραῖοι δὲ ἦσαν οἱ πρῶτοι ἰδόντες τὸν ἔνοπλον περιηγητὴν, ὅστις ἐμελλέ ποτε νὰ ἐπιχειρήσῃ στρατιωτικὸν περίπατον τοῦ κόσμου. Ὁ Κάτων ἐν Κερκύρα ἠντάμωτος μετὰ τὴν ἐν Φαρσάλου μάχην τὸν Κικέρωνα. Ὅποιον ὥρατον θέμα διὰ πίνακα ζωγραφίζοντα τὴν συνάντησιν τῶν δύο τούτων Ῥωμαίων! Οἶοι ἄνδρες! Οἶοι παλμοί! Οἶα θλίψεις περὶ πατρίδος! Πῶς ὁ Κάτων θέλει νὰ ἐκψύσῃ εἰς τὸν Κικέρωνα τὴν ἀρχηγίαν τῶν λειψάνων τῶν δημοκρατικῶν λεγεῶνων, ἐπειδὴ ὁ Κικέρων ὑπῆρξεν ὑπάτος· πῶς χωρίζονται ἔπειτα, τοῦ μὲν ἀπερχομένου εἰς Ἰτύκην, ἔνθα ἔμελλε νὰ ἐξαγάγῃ ἀπὸ τοῦ σώματος τὰ ἴδια σπλάγγνα, τοῦ δὲ Κικέρωνος παραδιδόντος τὴν κεφαλὴν εἰς τοὺς τριάρχους.

Μετὰ βραχὺν δὲ χρόνον ὁ Ἀντώνιος καὶ ἡ Ὀκταβία τελοῦσιν ἐν τῇ νήσῳ τοὺς γάμους αὐτῶν· ἀλλ' ὑπῆρξε γάμος θλιβερός ὡς ἐν ὄνειρῳ προμαντείας, γάμος προμηνύων ὡς ἐν εἰκόνι εἰς τὴν ἀνθρωπότητα θάνατον καὶ κηδείαν.

Κατὰ δὲ τοὺς νεωτέρους χρόνους πορεύονται εἰς Κέρκυραν οἱ ἀσθενεῖς, ἡ δ' Ἑλλάς στέλλει αὐτοῖς τοὺς φρενοβλαβεῖς αὐτῆς. Δι' ἐκείνους, οἵτινες ἐκ δυστυχῶν ἀπόλυσαν τὰς φρένας, διὰ πάντας τοὺς γενομένους παράφρονας ἐξ ἔρωτος, φιλοδοξίας καὶ ἄλλων καρδιακῶν πόνων ἰδρύθη ἄσυλον ἐν Κερκύρα πρὸ τῆς Βασιλικῆς Πύλης, ὡσεὶ αὐτῶι ὑπῆρχεν ἡ γενικὴ πατρίς τῶν δυστυχῶν. Ἐν τῷ δημοσίῳ τούτῳ, ὑπὸ τοῦ ἱατροῦ Κεραλά διυθινομένου, φρενοκομείῳ νοσηλεύονται καὶ φυλάσσονται ἄνδρες περὶ τοὺς ἑκατὸν καὶ γυναῖκες περὶ τὰς εἰκοσιν. Ἐπισκεπτόμεθα τὸ κατάστημα τοῦτο περὶ τὴν ἐνδεκάτην ὥραν. Οἱ ἀσθενεῖς παρκαθήμενοι ἤδη εἰς τὴν κοινὴν τράπεζαν καὶ τρώγουσι ψῶμι, ὡς λέγουσιν οἱ Ἕλληνες. Μόνοι δὲ οἱ μανιώδεις τρώγουσι μόνοι ἐν ταῖς δωματίοις αὐτῶν. Διὰ τῆς πετραχῶνου μικρᾶς θυρίδος παρατηροῦμεν ἐν τούτων τῶν δωματίων. Ἀνὴρ

ἐσχατόγηρος, δολογμνος ἕνεκα τῆς μεγάλης ζήτησις, ἀποπειράται ἐν προσβολῇ μωρᾶς μανίας νὰ θραύσῃ τὴν κεφαλὴν κατὰ τοῦ τοίχου. Προχωροῦμεν πρὸς ἄλλην τινὰ θύραν· προβάίνει δὲ πρὸ ἡμῶν παπᾶς τις, ὅστις, φλύαρος ὡς Ἡρόδοτος, καταρχεται εὐθὺς ἀμέτῳ τῆς ἐξιστορήσεως τῶν δεινῶν του, πῶς εἶχεν ἀμαρτήσαι περὶ τινὰ νεαρὰν κόρην, καὶ πῶς νῦν εἶνε ἠναγκασμένος νὰ πάσχῃ τὰ ἀντίποινα τῆς φιληδονίας του ἐν ἐκείνῃ τῇ φυλακῇ. Οὐκίζεται ἡμῖν αἰωνίαν φιλίαν, λέγει ἡμῖν ὅποιαν ἡλικίαν εἶχεν ἡ κόρη, ὅποιαν ἡλικίαν ἔχει αὐτὸς, ὅποιαν ἡλικίαν ἔχει ὁ ἵππος του, ὅποια πρόβατα καὶ τέκνα ἔχει, ἀναμηνύει τὰ πάντα, συγχέει τὰ πάντα, ὀμιλεῖ συγχρόνως περὶ πάντων.

— «Καὶ σὺ, ἐξακολουθεῖ, πόσων χρόνων εἶσαι; Πολὺ νέος ἐβγήκες εἰς τὸν κόσμον! Πόσων χρόνων εἶνε οἱ φίλοι σου; Εἶσαι νυμφευμένος; Ὁμιλεῖ καὶ ἡ κυρία ἑλληνικά; Διὰ τί δὲν ὀμιλεῖ ἑλληνικά; Πιστεύω δὲν τὸ κάμνει ἀπὸ ἀκαταδεξίαν. Εἶπθε πλούσιοι; Οἱ γονεῖς σας εἶνε ἔμποροι ἢ στρατιῶται; Ἔχετε ἀδέλφια; Ἀπὸ ποῖον τόπον εἶσθε; Γερμανοί! Ἄ μὰ τὴν πίστιν μου! Ἐγὼ ἤκουσα δι' αὐτὸ τὸ ἔθνος. Ἀλλὰ εἰπέ μοι, ὁ τόπος σας εἶνε παραθαλάσσιος; Εἶνε μέγας; Ἔχετε ποταμοὺς ὡτὰν ἡμεῖς; Κάμνετε μεταξὺ σκώληκας; Ἔχετε πρόβατα; Κάμνετε ἐργασίαν; . . .»

Ἐν τῷ μεταξὺ οἱ λοιποὶ ἀσθενεῖς συνήθησαν περὶ ἡμᾶς μετὰ τῆς αὐτῆς περιεργίας καὶ φλυαρίας· κατηγόρουν δὲ τοῦ παπᾶ ὅτι ἐκούραζεν ἡμᾶς καὶ ἠνώχλει· ὁ δὲ δυστυχὴς παπᾶς ἐπικαλεῖται ἡμᾶς, ἐρωτῶν ἂν μας ἠνώχλησε. Σχεδὸν ἅπαντες ζητοῦσι χρήματα ἵν' ἀγοράσωσι καπνὸν, καὶ συγχρόνως ἐκθέτουσιν ἡμῖν ἐν ἑλληνικῇ ζωηρότητι τὰς μονομανίας τῶν. Παρατηροῦμεν δὲ μετ' ἐκπλήξεως ἐκτάκτου, ὅτι αἱ μονομανίαι αὐταὶ εἶνε αἱ αὐταὶ ὡς ἀπανταχοῦ ἀλλαχοῦ τῆς γῆς, καὶ μόνον δὲν ἀμοιροῦσιν ἀναλογίας πρὸς τὸ κατάστημα. Ὁ Kaulbach εὕρισκει ἀπανταχοῦ ἐνοικιστὰς διὰ τὸ φρενοκομεῖόν του, τὴν γνωστὴν ζωγραφίαν· εἴτε εἰς Düsseldorf εἴτε εἰς Κέρκυραν μεταφέρει τὴν σκηνὴν. Εὕρισκόμεν καὶ ἐνταῦθα τὸν τρελὸν τὸν φέροντα τὸ ἐκ χάρτου στέμμα, ὅστις, καίπερ μόνον κάλυμμα ἔχων τὴν κλινοσκεπὴν, ἐλαμβάνει ἑαυτὸν ὡς τὸν εὐνοῦμενον τῆς Α. Μ. τῆς βασιλείσσης Ὀλγας, μετ' ἧς ἀνταλλάσσει ἐπιστολάς ἐρωτικές. Περιφέρεται καὶ ἐνταῦθα ὁ κατὰ φαντασίαν Ἅγιος, ὅστις ἐν εὐλαβείᾳ δοξομανίᾳ ἀποκαλεῖ ἑαυτὸν ἅγιον Σπυρίδωνα, τὸν πάτριον τῆς νήσου, καὶ ἔχει ἀγαθὰς σχέσεις μετὰ τοῦ γέροντος θεοῦ. Γόνος τις τοῦ Σουνίου προσβλέπει ἡμᾶς ὑπόπτως, πιστεύων ὅτι ἤλθομεν εἰς τὴν Ἑλλάδα ἵνα λαφυραγωγῆσάμεν τὰ μεταλλεῖα, ἐν ᾧ αὐτὸς ἔχει ἐκεῖ ἀμετρήτους θησαυρούς. Ἀθηναῖός τις ἐκφωνεῖ πατριωτικὸν λόγον· παραινεῖ ἐνθουσιωδῶς τοὺς ἀροατὰς τοῦ νάποτινάξωσι τὸν τουρκικὸν ζυγόν,

καλεῖ ὡς ἄλλος Τυρταῖος εἰς τὰ ὄπλα τοὺς Ἑλληνας, ἀνακρουαζῶν ὅτι ὁ Ἑλληνισμὸς πρέπει νὰ ὑπαισθῆ, ζητεῖ νὰ προσαρτηθῶσι διὰ μιᾶς Ἡπειρος, Θεσσαλία, Μακεδονία καὶ Κρήτη εἰς τὸ μέγα ἑλληνικὸν βασίλειον. Ὁμοιωτάται φράσεις ἠκούοντο ἄλλως τὴν ὑστεραίαν ἐν τινι συλλαλητηρίῳ κατὰ τὸ κερκυραϊκὸν εὐρύπεδον, τὴν Σπιανάδα. Κερκυρὰ τις διακηρύττει ὅτι εἶδε τὴν Ἰταλίαν καὶ τὴν Γαλλίαν, ὅτι πολλῶν ἀνθρώπων εἶδεν ἄσπετα καὶ ῥοοὺ ἔργα, καὶ ὅτι δύναται νὰ παρομοιωθῆ πρὸς τὸν Ὀδυσσεῆ, μὲ μόνην τὴν διαφορὰν ὅτι εἶνε μεγαλύτερος τοῦ Ὀδυσσεύς. Εἶνε δὴλα δὴ ὁ πρῶτος ὑψίφωνος τοῦ κόσμου. Ὡς τοιοῦτος δὲ θέλει νὰ γνωρίσῃ ἡμῖν ἑαυτὸν καὶ ἄρχεται διὰ φωνῆς φοβερᾶς, ἀλλὰ σοβαρώτατα ἄδων τὴν γνωστὴν μονωδίαν τοῦ Ριγολέττου

La donna e mobile
qual pium' al vento.

Ἔ Τρελοὶ, τρελοὶ! Καὶ ὅμως βελτιονέσι πῶς ἡμῶν, ἐπειδὴ ἐπιεικὴς τις μωρία εἶνε πολλῶν ἀξιοζήλον δῶρον! Τί εὐχεταὶ ὁ Ἀθανάσιος Χριστόπουλος ἐν τινι ποιηματίῳ αὐτοῦ, ἀξίῳ τοῦ καλάμου τοῦ ἡμετέρου Scheffel;

Τρέλαις καὶ κρότον.

***.

ΤΑ ΟΨΑ ΤΩΝ ΑΡΧΑΙΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ

Καὶ πρὸς τοῖς ἀρχαίοις, ὡς σήμερον, μεγάλη πρὸς τὴν τροφήν ἐπεκράτει ποικιλία. Ἐκ τῶν διαφορῶν δὲ εἰδῶν αὐτῆς ἀναφέρω ἐνταῦθα μόνον τὰ συνήστερα.

Κατὰ τοὺς πρώτους χρόνους τοῦ βίου τῆς Ἑλλάδος, καθ' ἃ ἐξάγεται ἐκ τῶν δηρικῶν ποιημάτων, ὁ ἄρτος καὶ τὸ κρέας ἀπετέλουν τὴν οὐσιώδη τροφήν τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ ἄρτος κατεσκευάζετο ἐξ ἀλεύρου, ἐκ σίτου ἢ ἐξ ἀλφίτων, τ. ἔ. ἐκ κριθῆς τὰ ἄλφριτα ἐχρησίμευον ἰδίως εἰς πασάλισμα τῶν εἰς θυσίαν καιομένων ἢ πρὸς χρῆσιν τῶν ἀνθρώπων ψηνομένων κρεάτων· ἀλλὰ δὲν ὑπάρχει ἀμφιβολία ὅτι ἐτρόγοντο καὶ ὡς ἄρτος, μολονότι ρητῶς οὐδαμοῦ παρ' Ὀμήρῳ μνημονεύεται τοῦτο, ἢ τοῦλάχιστον ὡς μᾶζα ἢ χυλὸς, καθὼς παρὰ τοῖς μετέπειτα Ἑλλησιν ἢ περιφημῶς μᾶζα καὶ παρὰ τοῖς νῦν ὁ λεγόμενος «ταρχανᾶς» ἢ ἡ ἀραβοσίτινος «μπομπότα»· ὅτι δὲ ἐνομιζόντο θεσπικὰ ὑποδεικνύει ὁ προσδιορισμὸς «μυελὸς ἀνδρῶν», δι' οὗ χαρακτηρίζονται. Τὰ ἄλφριτα ἀπετέλουν προσέτι μέρος τοῦ πολυσυνήθους ποτοῦ «κυκεῶνος», περὶ οὗ κατωτέρω θέλει γείνη λόγος. Συνήθη κρέατα ἀναφέρονται τὰ τῶν χοίρων, προβάτων, ἀγρίων αἰγῶν, ἐλάφων καὶ βοῶν. Ὁ μόνος τρόπος τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, δι' ὃν δὲν ἀπαιτοῦνται πολλαὶ γνώσεις τῆς μαγειρικῆς τέχνης, εἶνε ἢ διὰ τοῦ ὄβελου ὀπτησίς. Ἡ συνήθεια αὕτη ἐπικρατεῖ, ὡς γνωστὸν, τὴν σήμερον πολλαχοῦ τῆς Ἑλλάδος, ἐνθα τὸ «ψητὸ τῆς σούβλας» δικαίως κατέχει τὴν πρώτην θέσιν ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν φαγητῶν.

Πρὶν ἢ ψηθῆ ἐκόπτετο τὸ κρέας εἰς μικρὰ τεμάχια, ἐν περιπτώσει, ἐννοεῖται, καθ' ἣν δὲν ὤπτατο δλόκληρον τὸ σφακτὸν, καὶ ταῦτα διεπερῶντο εἰς τὸν ὄβελον μὲ ἄλας καὶ ἄλφριτα ἐπιπασσόμενα. Ἡ ὀμοπλάτη τῶν σφακτῶν, ἰδίως ἢ τοῦ βοῦς, θεωρεῖτο ὡς ἐξαιρετός μερίς, διὸ τοῖς προέχουσι τῶν συνδαιτυμόνων παρετίθετο. Κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶχον καὶ οἱ βασιλεῖς τῶν Σπαρτιατῶν τὸ προνόμιον νὰ λάβωσι τὴν ὀμοπλάτην τῶν πρὸ τῆς ἐκστρατείας θυσιαζομένων ζώων, καὶ νὰ τιμῶνται κατὰ τὸ δεῖπνον πρῶτοι μὲ διπλασίαν μερίδα. Τὸ καλὸν τοῦτο ἐθίμιον, δι' οὗ δηλοῦται τὸ πρὸς τοὺς πρεσβυτέρους ἀπαιτούμενον σέβας, φυλάττεται καὶ μέχρι τῆς σήμερον παρὰ τῷ ἑλληνικῷ λαῷ.

Ὅτι καὶ βροχτὸν κρέας ἐτρόγετο ἐπὶ Ὀμήρῳ ἀναφέρει ὁ Ἀθήναιος, συμπεινῶν ἐκ τινῶν χωρίων τῶν ποιημάτων αὐτοῦ· διότι οὐδαμοῦ μνημονεύεται τοῦτο ρητῶς, καὶ ἡ λέξις «ἐφθός» δὲν ἀπαντᾷ παρ' Ὀμήρῳ. Ἐάν τὸ κρέας τῶν πτηνῶν καὶ οἱ ἰχθύς ἐχρησίμευον ἐπίσης ὡς τροφή, δὲν δύναται τις νὰ ἀποφανθῆ μετὰ θετικότητος. Ἄετοί, γέραννοι, χῆνες μνημονεύονται πολλαχοῦ τῆς Ἰλιάδος καὶ Ὀδυσσεΐας, ἀλλὰ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ ὅπως παραδεχθῶμεν ὅτι τὰ πτηνὰ ταῦτα ἐτρόγοντο. Ὁ Friedrich ἐκφράζεται ἄνευ δισταγμοῦ τινος καταφατικῶς περὶ ὅλων τῶν πτηνῶν, βασιζόμενος εἰς τοὺς λόγους τῆς Πηνελόπης, ἣ τις διηγουμένη ὄνειρόν τι τῷ Ὀδυσσεῖ, λέγει ὅτι μέγας ἀετὸς κατελθὼν ἐκ τῶν ὄρεων ἀπέκτεινε τοὺς εἰκοσιν αὐτῆς χῆνας, οὓς ἔτροφεν ἐν τῇ οἰκίᾳ τῆς. Εὐνόητος εἶνε ὅτι τόσαι χῆνες δὲν διετηροῦντο μόνον πρὸς ὠστοκίαν· ἀλλ' ἐκ τῆς ἀπλῆς ταύτης διηγήσεως νὰ φθάσῃ τις εἰς γενικὸν συμπέρασμα, ὅτι τὰ πτηνὰ παρεῖχον τροφήν ὡς καὶ τὰ ζῶα, θεωρῶ λίαν τολμηρόν. Ὅσον δὲ ἀφορᾷ τοὺς ἰχθύς, πολλοὶ τῶν ἀρχαίων συγγραφέων ὡς περιεργον ἱστοροῦσιν ὅτι ὁ Ὀμηρος δὲν ἐστιξὲ τοὺς ἥρωάς του μὲ ἰχθύς, ἐν ᾧ οἱ Ἕλληνες ἐν Ἑλλησπόντῳ διέτριβον, καὶ τοῦτον πολλαχοῦ «ἰχθυόεντα» καλεῖ. Μόνον ἐν ἐσχάτῃ ἀνάγκῃ, ὅτε ὁ Ὀδυσσεὺς καὶ οἱ συμπλωτήρες του κατετρώχοντο ὑπὸ δεινῆς πείνης, κατέφυγον εἰς τὴν θήραν τῶν ἰχθύων καὶ ὀρνίθων. Ὁ Εὐστάθιος, καὶ τοι παρακτῆρεῖ ὅτι ἡ ἄγρια αὕτη ἐγένετο ἐν ἀνάγκῃ, ὅμως συμφωνεῖ μὲ τὸν Ἀθήναιον καὶ παραδέχεται ὅτι ἐν μέρει οἱ δηρικῶν ἥρωες ἦσαν ἰχθυοφάγοι, ὅχι μόνον κρεοφάγοι. Ἀφ' οὗ ἡ θήρα τῶν ἰχθύων γίνεται διὰ δικτύων καὶ ἀγκίστρων, καὶ παραβολαὶ μὲ ἀλιεῖς μνημονεύονται, δὲν εἶνε ἀπίθανον ὅτι οἱ ἰχθύς καὶ τὰ ὕστρα ἐπίσης ἐτρόγοντο ἐπὶ τῆς δηρικῆς ἐποχῆς. Ὅτι δὲ τοῦτο δὲν λέγεται ρητῶς, νομίζω ὅτι εἶνε ὀρθὸν νὰ παραδεχθῆ τις μετὰ τοῦ Πλάτωνος, ὅτι ὁ Ὀμηρος περιγράφων τὸν βίον τῶν ἥρῶων ἐκθέτει τοῦτον ὡς ἐπὶ στρατείας, καὶ προσπαθεῖ πολλαχῶς νὰ τὸν παραστήσῃ ἀπλοῦν καὶ αὐτάρκη πρὸς τὰς ἀ-